

קהילה מול התכלת העזה

ביקור בשרידי הרובע היהודי של עזה
עשוי להיות מסוכן מאוד כיום, וחבל. בעיר
התקיימה אחת מהקהילות היהודיות
העתיקות ביותר. הקהילה, שידעה עליות
ומורדות, עמדה במוקד פולמוס משיחי חריף
בימי השיא של פריחתה | איל דודסון

לאביה, רמ"ח", בתוך: אברהם יערי, 'אגרות ארץ ישראל', עמ' 125), אך גם אתר מקראי זה לא מוכר בימינו. הואיל ועזה נבנתה מחדש בידי הצלבנים על חורבות העיר העתיקה, יש להניח שהנוסעים הקדומים התייחסו לחורבות ששרדו מהתקופה המוסלמית שקדמה לצלבנים, והמסורת המקומית קשרה להן כתרים וזיהתה אותן עם גיבורי המקרא.

במאה ה־16, בימי השלטון העות'מאני, המשיכה עזה לשגשג. לפי מפקד אוכלוסין שערכו השלטונות הגיע מניין היהודים בעיר ב־1549 ל־115 בתי אב, אולי בזכות משפחות מקרב מגורשי ספרד שהצטרפו לתושבים הספרדים הוותיקים. לפי אותו מפקד היו היהודים חמישה אחוזים מכלל האוכלוסייה העזתית. באותה עת התגוררה בעזה גם הקהילה השומרונית השנייה בגודלה בארץ, שהיוותה כאחוז מהאוכלוסייה. בארץ, לאחר הקהילות של צפת וירושלים.

על חוסנה הכלכלי של הקהילה היהודית בעיר ניתן ללמוד בין השאר משאלה שהונחה על שולחנו של הרב בצלאל אשכנזי, מגדולי החכמים במצרים ובארץ ישראל במאה ה־16:

ראובן דר בעזה וממונו בעזה וכל עסקו ומתנו בעזה, ופורע המס שלו בחברון מפני שהיו אבותיו דרים בחברון ... ועתה מקרוב קמו אנשי עזה ושואלים מראובן שיפרע עמהם המס וכל דבר הנוגע בעיה לפי

ויש בה עם רב כחול אשר על שפת הים, וכמו שישים בעלי בתים יהודים, וכמו כן ארבעה בעלי בתים שומרונים, והם יושבים בשיפוע הארץ, ובראש היודיקה הבית מדלילה, והיה דר בתוכה שמשון הגיבור ... ויש להם בית הכנסת יפה קטן וכרמים ושדות ובתים, וכבר התחילו לעשות היין חדש, וכיכרו אותי ביותר, ובפרט ר' משה ב"ר יהודה ספרדי, והוא כבד פה מעט, ור' מאיר ספרדי צורף, והוא חותן מארין דווילה ריאלה, והיהודים יושבים ברום הארץ, ירומם ה', ובית דלילה ברום הארץ, בראש היודיקה (מסע משולם מוולטרה בארץ ישראל בשנת רמ"א (1481)), מהדורת אברהם יערי, עמ' 64-68.

בדבריו נזכרו לראשונה 'היודיקה' – הרובע היהודי – וקהילה המונה שישים משפחות ולה בית כנסת קטן. בין החברים בקהילה מוזכרים יהודים יוצאי ספרד. רבי עובדיה מברטנורא, חכם ירושלמי ומפרשני המשנה החשובים שביקר גם הוא בעזה שבע שנים מאוחר יותר פגש במקום גם רב אשכנזי. בדבריו משולם מוזכרת קהילה שומרונית קטנה המתגוררת "בשיפוע הארץ". לעומתה, הרובע היהודי היה ממוקם בראש הגבעה, סמוך לבית דלילה האובת שמשון. וזיהוי זה של בית דלילה נשכח לחלוטין עם הזמן ואינו מוזכר בתקופות מאוחרות יותר. רבי עובדיה הזכיר מסורת יהודית המזהה את "הבית אשר הפיל שמשון על הפלשתים" ("אגרת ר' עובדיה מברטנורא מירושלים

עזה היא מהיישובים הקדומים ביותר בארץ ישראל, כנראה בזכות היותה תחנה חשובה על הדרך שבין ארץ ישראל למצרים

בעזה בתקופה זו נמסרה מפי הנוסע הנוצרי ג'אורג'ו גוצ'י, ב־1384:

עזה זאת היא עיר גדולה ויש בה תושבים רבים ... אקלימה טוב, ובה שפע של לחם, בשר טוב, תרנגולות וביצים, וכל מזון שבה הוא טוב ובשפע. ונמצאים בה יהודים. ומכיוון שארץ זו יש לה ענבים למכירה, עושים הם יין שהם משמרים אותו בצלוחיות של זכוכית (מיכאל איש־שלום, 'מסעי נוצרים לארץ ישראל', עמ' 236).

גם ביישובים רבים אחרים בארצות האסלאם היו היהודים יצרני היין העיקריים בשל האיסור המוסלמי על הפקת יין ועל שתייתו. כמקובל בארצות האסלאם, התיר השלטון הממלוכי ליהודים להמשיך באורח חייהם הרגיל, בכפוף למגבלות שונות, וכך יכלו לייצר יין ללא הפרעה. אחת המגבלות שהטיל השלטון המוסלמי על היהודים הייתה היבדלות בלבושם. ב־1395 חויבו יהודי עזה לחבוש לראשם מטפחת צהובה.

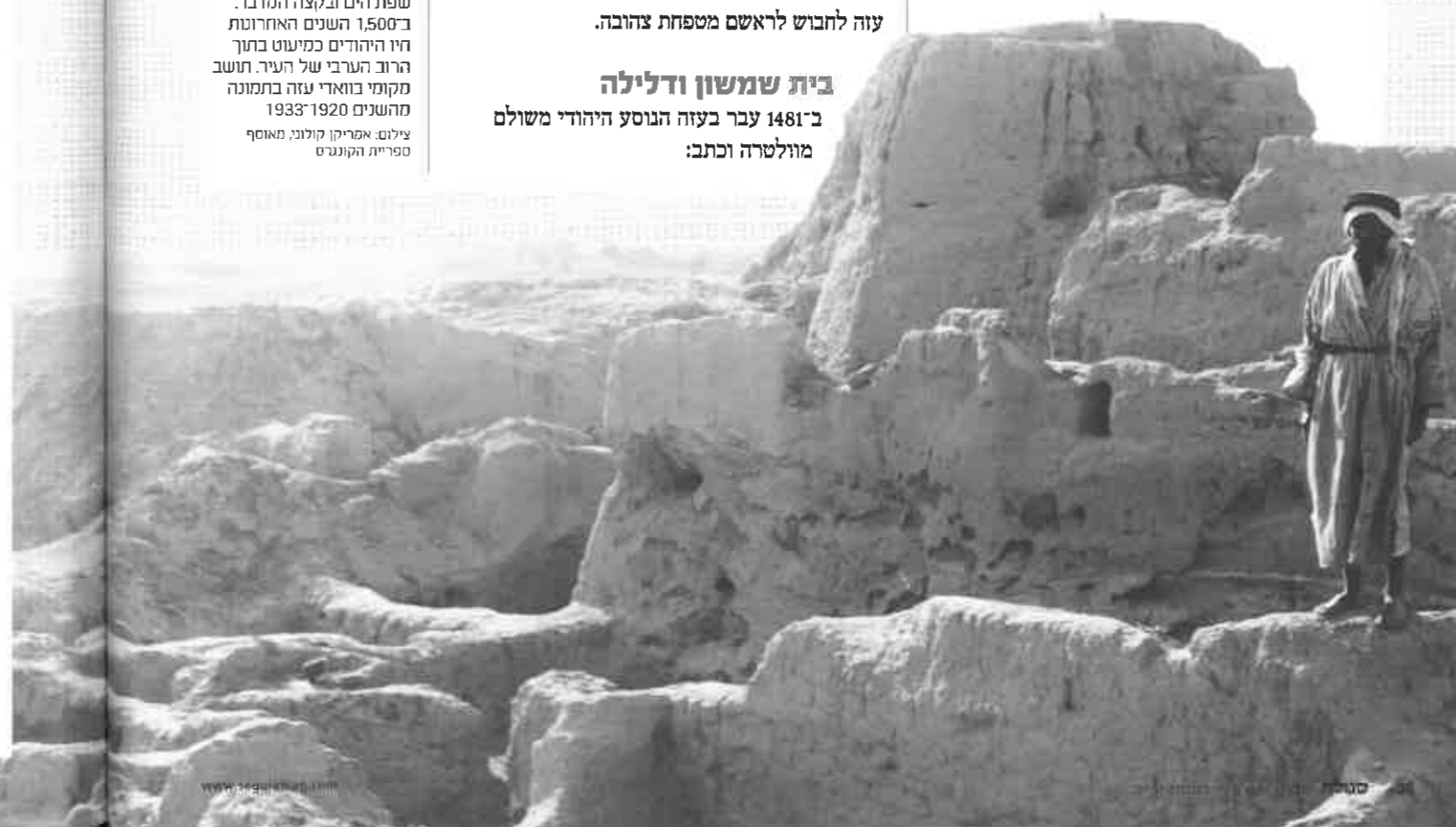
בית שמשון ודלילה

ב־1481 עבר בעזה הנוסע היהודי משולם מוולטרה וכתב:

היישוב היהודי בעזה התקיים לאורך דורות רבים על שפת הים ובקצה המדבר. ב־1,500 השנים האחרונות חיו היהודים כמיעוט בתוך הרוב הערבי של העיר. תושב מקומי בוואדי עזה בתמונה מהשנים 1920-1933 צילום: אמריקן קולוני, מאוסף ספריית הקונגרס

בשנת רפ"ג (1523) יצא דוד הראובני למסע ממצרים לארץ ישראל כשהוא מחופש לערבי. בעיני רוחו חזה את הגאולה הקרבה, את נידחי ישראל מתקבצים ואת מלכות ישראל קמה לתחייה. הוא גם האמין שבכוחו לפעול למען מטרה זו. כשהגיע לעזה מצא תחנת דרכים נוחה ששהו בה עוברי דרכים נוספים, וביניהם אברהם דונאץ, סוחר יהודי מביירות. כשהסתובב בעיר פגש עוד יהודים, ובהם סוחר הבשמים אפרים, הצורף יוסף ורבי דניאל, מעשירי העיר שהיה ממונה מטעם השלטון על רישום המכס של הסוחרים. בתיאורו מצטיירת עזה באותם ימים כנקודת מפתח מסחרית שיהודים – מקומיים ואורחים – מעורים היטב בחייה הכלכליים.

עזה היא מהיישובים הקדומים ביותר בארץ ישראל, כנראה בזכות היותה תחנה חשובה על הדרך שבין ארץ ישראל למצרים. שתי דרכים ראשיות עברו בה – 'דרך הים' שהובילה ממצרים צפונה, ו'דרך הבשמים' שהובילה מן הנמל מזרחה. ידוע לנו שהיה יישוב יהודי בעזה מאז העת העתיקה, אך הוא פסק כנראה בתקופת השלטון הצלבני. בימי הממלוכים, מהמאה ה־13 ועד המאה ה־16, עלתה חשיבותה של עזה בשל היותה סמוכה לדרך הדואר – דרך ראשית שהובילה מקהיר הבירה לדמשק. העדות הראשונה לקיומו של יישוב יהודי

שהוא דר עמהם ומשאו וכל מחייתו הוא בעזה (שור"ת הרב בצלאל אשכנזי, סימן לז).

ידיעה זו מצטרפת לידיעות נוספות המלמדות על פעילותם המסחרית של יהודי העיר.

גבולות במחלוקת

הידיעות על עולם הרוח של יהודי עזה בתקופה זו דלות בהשוואה למקומות אחרים, אולי משום שהכמים העדיפו את צפת ואת ירושלים על פניה. כך למשל, בשאלה הלכתית שהופנתה מעזה אל רבי דוד בן זמרה (רדב"ז), מהכמי מצרים וארץ ישראל בתקופה זו, נאמר: "לפי שלא היה שם חכם שאלו כיצד יתנהגו" (שור"ת רדב"ז, סימן תרעא). בין חכמי התקופה התעורר דיון הלכתי בשאלה האם עזה נמצאת בתוך גבולות ארץ ישראל לעניין המצוות התלויות בארץ. רדב"ז פסק שבעזה חייבים להפריש תרומות ומעשרות כמו בכל יישוב אחר בארץ, אבל היו שפקפקו בכך. ממקורות אחדים משמע שיהודי העיר לא תגנו בה יום טוב שני של גלויות, ומכך משתמע שהם ראו עצמם כתושבי ארץ ישראל. ביטוי מעניין להתלבטות זו הובא ב־1597 בתשובה של רבי יוסף מטרנאני (מהר"ט), מחכמי ארץ ישראל ותורכיה. בפתיחת השאלה נכתב:

שמעון שהיה דר בעיר אחת מערי יהודה ועזה שמה, והיא ארץ רחבת ידיים לסתורה, ובה גנות ופרדסים וכל מעדני

כששבתי צבי הגיע לעזה נתן נפל לרגליו ובמקום לרפא אותו בישר לו שהוא המשיח ועל עצמו הכריז שהוא נביאו של המשיח

עולם ... והוצרך שמעון לברוח מעזה ... והלך לו למצרים (שור"ת מהרי"ט חלק א', סימן מז).

השואל, שטרם לציין שעה היא "אחת מערי יהודה", ביקש לברר האם בנו של שמעון יכול להכריח את אשתו לעזוב את ביתה בקהיר ולעבור לגור בעזה, על פי ההלכה הקובעת שאדם יכול לכופף את בן זוגו לעלות עמו ארצה. במלים נחרצות קובע מהרי"ט שעה אינה נחשבת כארץ ישראל לעניין המצוות, ולכן הבעל אינו יכול להכריח את אשתו לעזוב את קהיר ולעבור ליישוב שתנאי החיים בו נחותים בהרבה:

ואין שם רופא ולא שאר דברים הצריכין ... היהודים אשר שם הם מיעוטא דמעוטא לגבי היהודים אשר במצרים, ועוד שאין שם תלמוד תורה שונין הלכות, לא מאן דגמיר ולא מאן דסביר אפילו פותח ספר אין בה, והיאך יוציאה ממצרים שהוא מקום ריבוץ תלמידי חכמים ועיר גדולה של חכמים ושל סופרים? (שם).

מבט ממזרח על הכניסה לעיר עזה שצריח של אחד מתמסדיה מתנשא מעליה. מרץ 1906 מאוסף ספריית הקונגרס

רבנות ומשיחיות

בראשית המאה ה־17 שמרה עזה על יציבות כלכלית יחסית, בשעה שתושבי האזור כולו סבלו מחולשה שלטונית מתמשכת, ויישובים איתנים כמו צפת, ירושלים וטבריה קרסו וכמעט חרבו. את השלטון המקומי במישור החוף הדרומי הפקידו העות'מאנים בידי משפחת רדואן שהוכיחה יכולת שליטה טובה יחסית. שמואל בן דוד הקראי תיאר את העיר ב־1642:

והעיר גזה [עזה] היא עיר יפה מאוד, ויש בה בית תפילה לישמעאלים, ולרבניים [יהודים] שאינם קראים] בית הכנסת אחת, ומרחצאות וקהואחנאת [בתי קפה], וחנותים [חנויות] למאות, ושם מוכרים כל מיני סחורות וכל מיני מאכלים, ושם שוק אחד בנוי כאבני גזית [מסעות שמואל בן דוד הקראי מקרים, ת"א־ת"ב], בתוך: אברהם יערי, 'מסעות ארץ ישראל', עמ' 240.

בין יהודי עזה באותה עת ראוי להזכיר את רבי אליעזר בן ארחא שהיגר אליה כנראה מצפת והיה רופא ופוסק, ואת רבי ישראל גג'ארה, בן צפת, נכדו ותלמידו של רבי ישראל די קוריאל ומאנשי בית דינו של רבי יוסף קארו בצפת. רבי ישראל התפרסם בזכות הפיוטים הרבים שכתב, ובהם "ייה ריבון עלם ועלמיה". לאחר מסכת נודדים בסוריה ובמצרים קבע רבי ישראל את מושבו בעזה במחצית הראשונה של המאה ה־17, שימש רבה של העיר וגם נפטר בה. בנו רבי משה גג'ארה ונכדו רבי יעקב גג'ארה המשיכו את דרכו ברבנות בעזה. בימי רבי יעקב עמדה עזה בלב

סערה שטלטלה את העולם היהודי כשמשיח השקר שבתי צבי הגיע לעיר. עוד קודם שהגיע לעזה היה שבתי צבי שרוי בעיצומו של מסע נפשי שכלל תופעות של 'הארות', 'נפילות' ו'הסתר פנים'. לעתים היה שרוי בדיכאון והרגיש שהוא מוקף שדים ומזיקים, ולעתים היה מצוי בהתרוממות נפש והרגיש שה' מתגלה אליו. ייתכן שבעצמו עוד לא הבין את פשר הסערות הפנימיות שהסעירו את רוחו, אבל בעקבותיהן העז לבצע מעשים המנוגדים להלכה כמו הגיית השם המפורש. הוא גם חולל שערוריות אחדות: התחתן והתגרש פעמיים עד גיל 24 מכיוון סירב לגעת בנשותיו, ערך לעצמו טקס נישואין מתחת לחופה כשבמקום כלה עומד לצדו ספר תורה ועוד.

יום אחד שמע שבעזה מתגורר יהודי היודע לגלות את שורש נשמתו של כל אדם ולמצוא לו את תיקונו. היה זה אברהם נתן בן אלישע חיים הלוי אשכנזי – המכונה נתן העזתי – תלמיד חכם ומקובל ירושלמי, עילוי מגיל צעיר ובן לאחד מגדולי החכמים בירושלים שעבר לעזה. שבתי צבי רצה לקבל מנתן תיקון לנשמתו ולכן יצא בראש חודש אייר שכ"ה (1665) לעזה. מסופר שנתן נפל לרגליו, ובמקום לרפא את שבתי צבי בישר לו שהוא המשיח ועל עצמו הכריז שהוא נביאו של המשיח. שבתי צבי היה באותה עת בדיכאון ולא התלהב מהבשורה שנחתה עליו. נתן לקח

הסערה שהחלה על חוף הים של עזה התפשטה עד מהרה וסחפה כמעט את כל העם היהודי לתפוצותיו. נתן העזתי (מימין) ושבתי צבי

היכן היה בית הכנסת העתיק של יהודי עזה?

ברבות השנים, ועם התחדדות המתח הלאומני, נשכח מקומו של הרובע היהודי בעזה, למרות שפה ושם נשמעו עדויות קלושות על קיומו. הואיל ועזה הממלוכית והעות'מאנית השתרעה באזור שבו ממוקם מרכז העיר המודרנית, יש להניח ששם עלינו לחפש אותו. לפי עדויות מעטות מאותן תקופות הרובע היהודי היה ממוקם בראש גבעה נישאה. במרכז העיר של ימינו, בלב שכונת זיתון, מתנוססת גבעה ובראשה כנסייה יוונית אורתודוקסית שנבנתה במחצית הראשונה של המאה ה-19. בניגוד לרוב הכנסיות בעולם שפונות מזרחה, בכנסייה זו הפתח במזרח ואילו כיוון התפילה הוא למערב. היו ששיערו כי השינוי מעיד על כך שיעודו המקורי של המבנה לא היה נוצרי. השערה זו התחזקה לאחר שבשלהי המאה ה-19 נמצאו במרתפי הכנסייה כתובות אבן עבריות, ועיטורים של מנורה, שופר ולולב. ממצאים אלה, בצירוף מסודרות עמומות, תיזקו את ההנחה שהכנסייה נבנתה במקומו של בית הכנסת היהודי.

ב-1883 העיד יחיאל בריל, עורך עיתון 'הלבנון', שבין הכתובות העבריות במקום נמצא עמוד שעליו נחרת בעברית: "המלאך הגואל אותי מכל רע יזכני לעלות לירושלים". ידיעה זו הסעירה את רוחו של צבי הירשפלה, ממייסדי המושבה רוחמה שבנגב. הוא החליט לנסוע בעצמו לעזה ולקנות את הכתובת המופלאה. משנתקל בהתנגדותם של אנשי הדת הנוצרים לא התיימש וביקש את התערבותו של הקונסול הבריטי. לבסוף נתרצו אנשי הכנסייה ומכרו לו את העמוד תמורת שתי לירות ארץ ישראליות. הירשפלה שמר את העמוד בביתו שברוחמה, וכשעבר לראשון לציון לקח אותו איתו. לאחר פטירתו הציבו בני משפחתו את העמוד על קברו והוסיפו כיתוב לזכרו. העמוד נמצא בבית העלמין בראשון לציון עד היום.

אחרי מלחמת ששת הימים עמד בראש הכנסייה היוונית אורתודוקסית בעזה יוחנא נמרי. הוא הכיר את הממצאים היהודיים שברשותו והתכוון להעבירם לידי מדינת ישראל, אולם לאחר שדיבר בגנותם של מחבלי הפת"ח בראשית שנות השבעים פרצו אלמונים לכנסייה ורצחו אותו. מאז לא היה מי שידאג לגורלם של הממצאים ולא ידוע היכן הם נמצאים כיום.

לא הרבה נותר מבית הכנסת היהודי של עזה. העמוד שצבי הירשפלה לקח מבית הכנסת המוצב היום על קברו צילום: יוסי זליגר

בין חכמי התקופה התעורר דיון הלכתי בשאלה האם עזה נמצאת בתוך גבולות ארץ ישראל

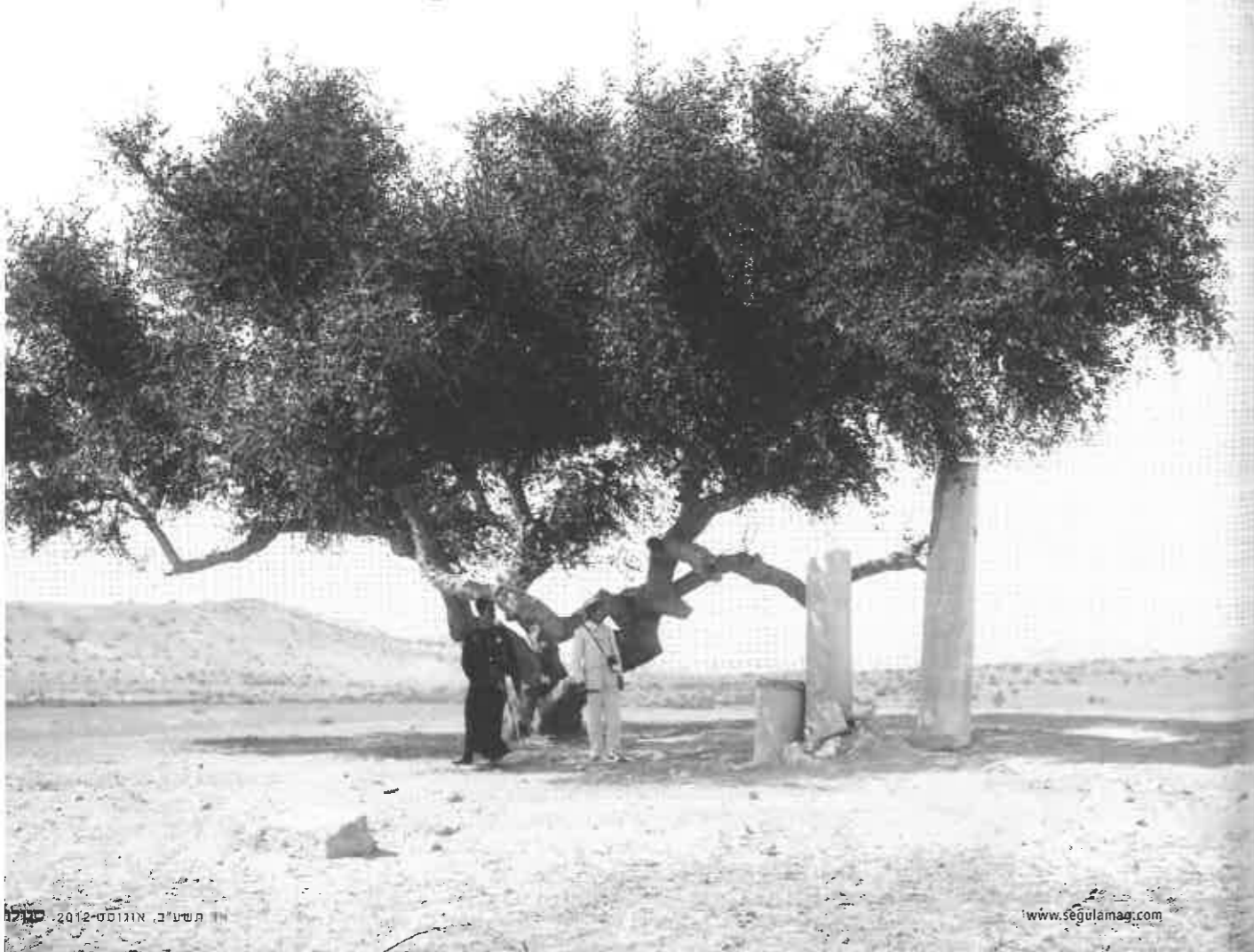
בשלהי המאה ה-17 החל היישוב היהודי בעזה להידלדל, ובמאה ה-18 התקיימה בו רק קהילה קטנה ועגונית. ב-1799, במהלך מסעו של נפוליאון בארץ ישראל, נכבשה העיר באלימות ובזוה. מגפה שפרצה בה זמן מה אחר כך הבריחה את היהודים המעטים שנותרו בעיר והרובע היהודי נעזב. בית הכנסת נמכה, דלתותיו נעקרו ממקומן ונקבעו בבית הכנסת בחברון. במשך המאה ה-19 נרשמה התאוששות איטית ומתמשכת באוכלוסייה היהודית של עזה, ובראשית המאה העשרים התגוררו בה כארבעים משפחות יהודיות. עם חרפת המתח הלאומי בתקופת המנדט הבריטי עזבו יהודי עזה – שהיו מבודדים ומרוחקים ממוקדי ההתיישבות – את העיר בזה אחר זה, עד שב-1936 לא נותר מהם איש. ■

אותו לסיור בקברי האבות בארץ ובדרכם התודעו זה לזה. נתן השתכנע שמצבי הרוח התוקפים את ידיו החדש אינם אלא דרך הייסורים שבה המשיח צריך להזדכך.

לקראת חג השבועות חזרו השניים לעזה. במהלך החג הכריז נתן ששבתי צבי הוא משיח ומלך ישראל. הוא ענד על אצבעותיו טבעות עם שמות הקודש ודרש מהציבור לחזור בתשובה כסיגופים ובתעניות. במקביל הכריז על ביטול צום י"ז בתמוז. שבתי צבי חזר בינתיים למצב של 'הארה', וקהילת עזה – ובראשה רבי יעקב נג'ארה – קיבלה את הבשורה בהתלהבות. נתן הפך מעתה לכוח המניע של התנועה החדשה. הוא יצא מעזה, ובמסעותיו עבר בין קהילות ישראל ברחבי אירופה וקרא לחזרה בתשובה לקראת הגאולה הקרבה בהנהגתו של שבתי צבי.

כאשר גורעה התנועה השבתאית לאחר התאסלמותו של שבתי צבי, סירב נתן העזתי להתאסלם כמוהו ואף המשיך להאמין במשיחיותו של שבתי צבי עד למותו של משיח השקר ב-1676. אז שקע נתן בדיכאון עמוק שנמשך עד לפטירתו ב-1680 בסקופיה (כיום בירת מקדוניה).

עמודים עתיקים שציינו את הגבול בין מצרים לפלשתינה בסוף המאה ה-19 ובראשית המאה העשרים בצלו של עץ ליד רפיח מאוסף ספריית הקונגרס

מתל איסקאן
עד לעופרת יצוקה

עזה תחילה

עזה שוכנת על דרך החוף ההיסטורית המחברת בין מצרים לסוריה ומחוקמת בנקודה אסטרטגית בקצה האזור המיושב בואכה מדבר סיני. כמעט כל התהפוכות הגאופוליטיות שעברו על המזרח התיכון לאורך השנים הותירו בה את רישומן

96 לפסה"נ

לאחר מצור שאורך שנה שלמה כובש אלכסנדר ינאי את עזה, הורג את כל תושביה ומחריב את בתיה

63 לפסה"נ

המצביא הרומי פומפיוס מגנוס כובש את האזור והמושל אלווס גבניוס בונה את עזה מחדש. נמל עזה הופך למוקד של מסחר בין אירופה למזרח התיכון ולאפריקה

66

במהלך המרד הגדול כובשים המורדים היהודים את עזה ושורפים אותה. עד מהרה היא נבנית מחדש והופכת לאחת הערים המשגשגות במזרח התיכון

המאות החמישית והשישית

התרבות הפגנית ממשיכה לשגשג בעזה, והחגיגות בעיר – מרכז של אנשי רוח ואמנים – הופכות למפורסמות ברחבי האימפריה הביזנטית

המאות השלישית עד החמישית

עזה מהווה מוקד למאבקים אלימים בין המיעוט הנוצרי לבין הרוב הפגני בעיר, עד שהנוצרים משתלטים על העיר בסיוע השלטונות הביזנטיים

130

הקיסר אדריאנוס, שחיבב מאוד את עזה, חונק את האצטדיון החדש של העיר

צילום: מרילין נגוין

1260

הממלכה הממלוכית שולטת בעזה שהופכת לכפר קטן במחוז רמלה. בהמשך שבה עזה למעמדה כבירת מחוז

1294

רעידת אדמה מחריבה את עזה והממלוכים עמלים על שיקומה

1299

פולשים מונגולים משמידים את חלקי העיר שהממלוכים הספיקו לשקם. נמל עזה מפסיק להיות נמל פעיל

1799

נפוליאון בונפרטה כובש את עזה ומכנה אותה "המוצב הקדמי של אפריקה והשער לאסיה". הוא משאיר בעיר חיל מצב קטן וזה נוטש אותה לאחר כשלוש המצור על עכו

1516

עזה הופכת לעיר מחוז (סנג'ק) באימפריה העות'מאנית. השליטה בעיר נמסרת לידי משפחת רדואן המכוננת בה שלטון יציב תחת חסות עות'מאנית

1348-1352

את עזה פוקדת שרשרת אסונות, כולל מגפה קשה ושטפונות עזים שבהם מתים מרבית תושביה ונהרסים בתיה

2005

ממשלת ישראל מפנה את היישובים היהודיים ברצועת עזה, צה"ל עוזב את הרצועה והרשות הפלשתינית המונהגת על ידי אנשי הפת"ח נוטלת את השלטון. שנתיים לאחר מכן החמאס משתלט על הרצועה

2009

ישראל פולשת לרצועת עזה במבצע 'עופרת יצוקה' ומשמידה את רוב תשתית הטרור ברצועה. העיר עזה מצמח אינה נכבשת ברובה

2000-3300 לפסה"נ

באזור עזה מתפתחים יישובים כנעניים קטנים ומצודה מצרית מוקמת בתל איסקאן. עיר נמל קטנה מתפתחת סמוך לעזה של היום

1468 לפסה"נ

שליט מצרים תחותמס השלישי כובש את העיר 'ג'צת' - הלוא היא עזה - במהלך מסע לדיכוי מרידה כנענית. עזה הופכת למרכז המנהלי של אזור כנען מטעם השלטון המצרי

המאה ה-13 לפסה"נ

הפלשתים מגיעים מהים האגאי ופולשים לרצועת החוף הדרומית של כנען. עזה נכבשת והופכת לדרומית מחמש ערי המדינה הפלשתיות

המאות השישית עד הרביעית לפסה"נ

התקופה הפרסית. עזה נהנית מעצמאות יחסית ומשגשוג כלכלי ותרבותי

730 לפסה"נ (בערך)

תגלת פלאסר השלישי מלך אשור כובש את עזה בדרכו לירושלים

המאה ה-11 לפסה"נ

דוד המלך כובש את עזה במסגרת השתלטותו על המרחב הפלשתי

332 לפסה"נ

אלכסנדר מוקדון כובש את עזה בתום מצור בן חמישה חודשים. הוא הורג את כל הגברים בעיר, משעבד את הנשים ואת הילדים ומקים בה פוליס הלניסטית

צילום: מריילן נגוין

200 לפסה"נ

עזה, שהייתה תחת שלטון תלמי מאז מות אלכסנדר מוקדון, נכבשת בידי בית סלווקוס

המאה הראשונה לפסה"נ

עזה הופכת לנמל חשוב ולאחת מתחנות המסחר הנבטיות

המאות התשיעית והעשירית

השלטון בעזה עובר בין שושלות מוסלמיות אחדות. עדויות מהתקופה מספרות על שווקים משגשגים

796

במהלך מלחמות בין השבטים הערביים באזור נחרבת עזה כליל

672

רעידת אדמה קשה מכה בעיר

637-634

המצביא המוסלמי עמר אבן אל-עאף צר על עזה וכובש אותה בדרכו לכיבוש מצרים מידי הביזנטים

1100

הצלבנים מגיעים לעזה ומוציאים אותה חרבה ושוממה

1149

המלך הצלבני בולדווין השלישי מקים במקום מצודה צבאית קטנה שמאיישים אותה אבירים טמפלרים. סביב המצודה מתפתח יישוב עירוני המבוסס על מסחר

1187

הטמפלרים מוסרים את עזה לידי צלאח אדין בתמורה לשחרור מנהיגם ז'ראר דה רידפור. צלאח אדין מורה להרוס את המצודה הצלבנית

1929

במהלך המרד הערבי נחרב הרובע היהודי ויהודי עזה בורחים ברובם מהעיר

1917

במלחמת העולם הראשונה מתרחשים קרבות קשים בין העות'מאנים לבריטים סמוך לעזה. בקרב השלישי מנצחים הבריטים והעות'מאנים נסוגים

1838

המלומד האמריקני אדוארד רובינסון מבקר בפלשתינה ומתאר את אוכלוסיית עזה כגדולה יותר מזו של ירושלים

1949

בתום המלחמה בין ישראל לצבאות ערב נותרת עזה והרצועה הנקראת על שמה בידי מצרים

1967

במלחמת ששת הימים עזה היא העיר הראשונה שנכבשת על ידי כוחות צה"ל

1970

ההתיישבות היהודית באזור עזה מתחדשת עם ייסוד גוש קטיף. היישוב הראשון שמוקם הוא היאחזות נח"ל בכפר דרום

1993

במסגרת תכנית 'עזה ויריחו' תחילה מעניקה ממשלת ישראל שלטון אוטונומי לפלשתינים בעזה